



«Քայլ առ քայլ» բարեգործական հիմնադրամ

«Նախադպրոցական հաստատության մանկավարժական աշխատողների մասնագիտական կարողությունների և հմտությունների զարգացման» ծրագիր

ՀԵՏԱԶՈՏԱԿԱՆ ԱՇԽԱՏԱՆՔ

Թեմա՝ Դերային խաղերի զարգացման առանձնահատկությունները նախադպրոցական տարիքում

Դաստիարակ՝ Լիանա Աշոտի Ավագյան

Մանկապարտեզ՝ «Արարատ կրթահամալիր» ՀՈԱԿ

Գյումրի 2023թ.

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹՅՈՒՆ

ՆԵՐԱԾՈՒԹՅՈՒՆ.....	3
ԳԼՈՒԽ 1	5
ԴԵՐԱՅԻՆ ԽԱՂԵՐԻ ԿԻՐԱՌՄԱՆ ԿԱՐԵՎՈՐՈՒԹՅՈՒՆԸ ՆԱԽԱԴՊՐՈՑԱԿԱՆ ՏԱՐԻՔՈՒՄ	5
1.1 Դերային խաղերի առանձնահատկությունները	5
1.2 Նախադարոցական տարիքում դերային խաղերի կիառման առանձնահատկությունները	9
ԳԼՈՒԽ ԵՐԿՐՈՐԴ	11
ՀԵՏԱԶՈՏԱԿԱՆ ԱՇԽԱՏԱՆՔ ՊԱՐԱՊՄՈՒՆՔԻ ՏԵՍՔՈՎ	11
Եզրակացություն.....	17
ՕԳՏԱԳՈՐԾՎԱԾ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹՅԱՆ ՑԱՆԿ.....	19

ՆԵՐԱԾՈՒԹՅՈՒՆ

Նախադպրոցական տարիքում խաղը առաջատար գործունեություն է: Այս առումով մանկավարժական աշխատանքի հիմնական ուղղությունը ինչպես զանգվածային, այնպես էլ հատուկ նախադպրոցական հաստատություններում խաղերի կիրառումն է: Առանձնացվում են մի շարք խաղեր՝ դիդակտիկ, ակտիվ, կառուցողական, երաժշտական զվարճալի և ստեղծագործական դերային խաղեր: Դերախաղը առանձնահատուկ դեր է խաղում երեխայի անհատականության զարգացման գործում, ուստի խաղի մասին խոսելիս անհրաժեշտ է նկատի ունենալ խաղի այս տեսակը:¹

Շատ գիտնականներ ուսումնասիրել են խաղը և դրա ազդեցությունը երեխայի մտավոր զարգացման վրա՝ Լ.Ս. Վիգոտսկին, Ա.Ն. Լեոնտև, Դ.Բ. Էլկոնինը և ուրիշներ: Երեխան խաղում է, իրեն շրջապատող աշխարհն ընկալում, սովորում մարդկանց միջև շփման կանոնները և զարգացնում իր կարողություններն ու բնավորությունը:

Թեմայի արդիականությունը: Շատ դեպքերում մենք ցանկանում ենք երեխային որևէ բան սովորեցնել, որևէ կերպ իմանալ վերջինիս անհանգստացնող ինչ-որ երևույթի մասին կամ հասկանալ՝ ինչու է երեխան անում այս կամ այն բանը, որը մեզ համար անսովոր է: Բայց հաճախ ամենալավ մանկավարժն անգամ չի կարողանում լուծել այս խնդիրները: Ուստի խաղը միակ միջոցն է դառնում, որն առավելագույն ազդեցություն է ունենում երեխաների զգայական զարգացման գործում: Խաղի, հատկապես դերային խաղի միջոցով մենք ներթափանցում ենք երեխայի ներքինի մեջ, ավելի լավ ու խորը ընկալում իր ասածների և արածների իմաստը, և այդ կերպ հնարավորություն ենք ստանում մշակել մոդելներ վերջինիս օգնելու համար: Բացի այդ դերային խաղերը ահռելի ազդեցություն ունեն ստեղծարար և բանիմաց, հարուստ երևակայությամբ անհատ ձևավորելու գործում: Մենք պետք է կատարելագործենք արդեն իսկ գոյություն ունեցող մոտեցումներն այս հարցում և մշակենք նոր հայեցակարգ, որն ավելի արդյունավետ կլինի: Մեր՝ որպես մանկավարժների, աշխատանքի առանցքային ուղղությունն է երեխաների զգայական զարգացումը, նրա երևակայության և ստեղծարարության խթանումը, հոգեբանական

¹ Выготский, Л.С. Игра и ее роль в психическом развитии ребенка // Вопросы психологии, 1996, №6. - С. 62-76

կայուն վիճակ ստեղծելը, հենց այս պատճառով էլ այս թեման մշտապես արդիական կլինի:

Հետազոտական աշխատանքի **նպատակն** է ուսումնասիրել դերային խաղերի կիրառման առանձնահատկությունները, դրանց ազդեցությունը նախադպրոցական տարիքի երեխաների սոցիալականացման և ԵՍ-ի ձևավորման վրա: Հետազոտական աշխատանքի **արդյունքում ուզում ենք հասնել** նրան, որ դերային խաղերի ճիշտ կիրառումը թույլ կտա երեխային ունենալ տեսաձի, լսաձի վերավերյալ խոսելու, ազատ շփվելու կարողություն: Կարողանանք զարգացնել անկաշկանդ արտահայտվելու կարողությունը, ստեղծագործական երևակայության զարգացումը:

Թեմայի շարադրման ընթացքում հանդիպող մտքերի և ձևակերպումների հիմքում ընկած են նախադպրոցական կրթության պետական կրթական չափորոշի ընդհանուր դրույթները:

Բացի այս, բնականաբար, թեման ընդհանուր առմամբ համապատասխանում է նախադպրոցական կրթության պետական կրթական չափորոշի ընդհանուր պահանջներին:

Աշխատանքը գրելիս մենք կարևորել ենք բազմաբովանդակ և բազմալեզու գրականության օգտագործումը:

Աշխատանքը բաղկացած է բովանդակությունից, ներածությունից, երկու մասերից, եզրակացությունից և օգտագործված գրականության ցանկից:

ԳԼՈՒԽ 1

ԴԵՐԱՅԻՆ ԽԱՂԵՐԻ ԿԻՐԱՌՄԱՆ ԿԱՐԵՎՈՐՈՒԹՅՈՒՆԸ ՆԱԽԱԴՊՐՈՑԱԿԱՆ ՏԱՐԻՔՈՒՄ

1.1 Դերային խաղերի առանձնահատկությունները

Դերային խաղը երեխաների գործունեության տեսակ է, որի ընթացքում պայմանական իրավիճակներում նրանք վերարտադրում են մեծահասակների գործունեության և հաղորդակցության այս կամ այն ոլորտը, որպեսզի յուրացնեն կարևորագույն սոցիալական դերերը և զարգացնեն ֆորմալ և ոչ ֆորմալ հաղորդակցման հմտություններ (Լ.Ս.Վիգոտսկի, Ռ.Ի.Ժուկովսկի, Դ.Վ.Մենջերիցկայա, Ն.Յա.Միխայլենկո, Ա.Պ.Ուսովա, Դ.Բ. Էլկոնին):²

Դերային խաղերը պետք է տարբերել այլ տեսակի խաղերից (շարժական, դիդակտիկ), առաջին հերթին, սյուժեի առկայությամբ: Դերային խաղի տարբերությունը նախապես ձևակերպված կանոնների բացակայությունն է. այն թույլ է տալիս ազատ տատանումներ առարկաների ընտրության և օգտագործման մեջ: Սակայն, եթե չկա սյուժե, ապա չի լինի սյուժետային-դերային խաղ՝ որպես այդպիսին: Այս հանգամանքը մեզ ստիպում է, նախ, որոշելու սյուժեի թեմատիկ բովանդակությունն ու կառուցվածքը:³

Դ.Բ. Էլկոնինը բացահայտեց հետևյալ փոխկապակցված բաղադրիչները, որոնք կազմում են դերային խաղի կառուցվածքը:⁴

1. երեխաները ստանձնած դերերը և դերային վարքագիծը.
2. խաղի բովանդակություն,
3. օբյեկտների խաղային օգտագործում, որտեղ իրական առարկաները փոխարինվում են խաղայինով.

² Жуковская, Р.И. Игра и ее педагогическое значение. – М., Педагогика – 2005.- 199 с.

³ Венгер, Л.А. Сюжетно-ролевая игра и психическое развитие ребенка // Игра и ее роль в развитии ребенка дошкольного возраста. – М.: НИИ общей педагогики АПН СССР, 1978. – 155 с.

⁴ Эльконин, Д.Б. Игра, ее место и роль в жизни и развитии детей // Дошкольное воспитание, 1976. - №5. – С. 73-97

4. խաղային գործողություններ, որոնց միջոցով երեխաները գիտակցում են մեծահասակների ստանձնած դերերը և նրանց միջև փոխհարաբերությունները,
5. դերային երկխոսության օգտագործում,
6. համապատասխանություն կանոններին:

Անհատականության զարգացման հիմքը դրվում է նախադպրոցական տարիքում, և որքան մեծահասակներն ավելի գիտակից են դաստիարակում երեխային, այնքան ավելի հաջող է տեղի ունենում անհատականության զարգացումը: Երեխայի անհատականության ձևավորման հիմնախնդիրների վերաբերյալ տեսակետները, վերաբերմունքը, պատկերացումները փոխվել են դարաշրջանից դարաշրջան: Յա.Ա.Կոմենսկու ցուցումներում ասվում էր, որ անհրաժեշտ է երեխաների մոտ վաղ տարիքից զարգացնելու գործողության ցանկությունը, ճշմարտացիությունը, քաջությունը, կոկիկությունը, քաղաքավարությունը և մեծերի նկատմամբ հարգանքը: Կ.Դ.Ուշինսկին իր մանկավարժության մեջ մեծ նշանակություն է տվել երեխաների մոտ բարոյական արժեքների, նորմերի և կանոնների ձևավորմանը: Բարոյական դաստիարակությունը, նրա կարծիքով, պետք է անքակտելիորեն կապված լինի երեխաների մտավոր և աշխատանքային դաստիարակության հետ:

Երեխայի անձնական հատկությունները ձևավորվում են ակտիվ գործունեության մեջ, և, առաջին հերթին, նրանում, որը առաջատար է յուրաքանչյուր տարիքային փուլում և որոշում է նրա հետաքրքրությունները, վերաբերմունքը իրականությանը և շրջապատի մարդկանց հետ հարաբերությունների առանձնահատկությունները: Նախադպրոցական տարիքում երեխաների առաջատար գործունեությունը խաղն է⁵: Խաղի միջոցով երեխան մտնում է մեծերի աշխարհ, տիրապետում և յուրացնում նախկին սոցիալական փորձը: Մանկական խաղերն արտացոլում են ամենակարևոր իրադարձությունները և թույլ են տալիս հետևել, թե ինչ իդեալներ են ձևավորվում: Նախադպրոցականների համար խաղը նրանց շրջապատող աշխարհի մասին սովորելու միջոց է:

⁵ Логинова В. И., Саморукова П. Г. Дошкольная педагогика. М.: Просвещение, 1991. 63 с.

Նախադպրոցական տարիքը անհատականության սկզբնական ձևավորման, երեխայի ինքնագիտակցության և անհատականության հիմքերի ձևավորման ժամանակն է:

Նախադպրոցականների հիմնական գործունեությունը խաղն է: Խաղի օգնությամբ ձևավորվում են երեխայի զարգացման հիմնական ուղղությունները՝ ստեղծագործ երևակայության զարգացում, երևակայական մտածողություն, ինքնագիտակցություն, վարքի կամայականություն և այլն:

Բոլոր խաղերի մեջ առանձնահատուկ, առաջատար տեղ է զբաղեցնում սյուժեի վրա հիմնված դերախաղը: Սա խաղ է, որտեղ երեխաները ստանձնում են մեծահասակների դերերը, և նրանց կողմից հատուկ ստեղծված երևակայական խաղի պայմաններում նրանք վերարտադրում են մեծահասակների գործունեությունը և նրանց միջև փոխհարաբերությունները:

Հեքիաթային խաղը նախադպրոցական տարիքի երեխաների համար ամենագրավիչ գործունեությունն է: Դրա գրավչությունը բացատրվում է նրանով, որ խաղում երեխան զգում է ազատության ներքին սուբյեկտիվ զգացում, իրերի, գործողությունների, հարաբերությունների ենթակայություն, այն ամենը, ինչ գործնական արդյունավետ գործունեության մեջ դիմադրում է և դժվար է հասնել: Ներքին ազատության այս վիճակը կապված է սյուժետային խաղի առանձնահատկությունների հետ գործողություն երևակայական, պայմանական իրավիճակում: Պատմվածքի վրա հիմնված խաղի այս բոլոր «հնարավորությունները» ընդլայնում են նախադպրոցական երեխայի գործնական աշխարհը և ապահովում նրան ներքին հուզական հարմարավետություն:

Խաղերի մեծ մասն արտացոլում է մեծահասակների աշխատանքը. երեխաները ընդօրինակում են իրենց մոր տնային գործերը, ուսուցչի, բժշկի, վարորդի աշխատանքը և այլն: Հետևաբար, խաղերը հարգանք են սերմանում հասարակության համար օգտակար ցանկացած գործի նկատմամբ և հաստատում են դրան ինքնուրույն մասնակցելու ցանկությունը:

Խաղային գործունեությունը ազդում է վարքի կամայականության և բոլոր մտավոր գործընթացների ձևավորման վրա: Կատարելով խաղային դեր՝ երեխան իր բոլոր

ակնթարթային, իմպուլսիվ գործողությունները ստորադասում է այս առաջադրանքին: Երեխաները խաղալիս ավելի լավ են կենտրոնանում և ավելի շատ են հիշում, քան մեծահասակների անմիջական ցուցումները:

Խաղը մեծ ազդեցություն ունի նախադարոցական տարիքի երեխայի մտավոր զարգացման վրա: Գործելով փոխարինող առարկաներով՝ երեխան սկսում է գործել պայմանական տարածության մեջ: Այսպիսով, խաղն օգնում է երեխային անցնելու պատկերների և գաղափարների մասին մտածելուն:

Դերախաղը առանձնահատուկ նշանակություն ունի երևակայության զարգացման համար: Խաղի գործողությունները տեղի են ունենում երևակայական իրավիճակում. իրական առարկաները օգտագործվում են որպես այլ, երևակայական առարկաներ: Երևակայական տարածության մեջ գործելու այս պրակտիկան օգնում է երեխաներին ձեռք բերել ստեղծագործ պատկերացնելու կարողություն:

Դերախաղը ձևավորում է, որը պարունակում է ինչպես դերախաղային վարքագծի զարգացման տարրեր, այնպես էլ գործողությունների փոխհամակարգման տարրեր: Երեխաները հասակակիցների հետ խաղալիս սկսում են հաշվի առնել մյուս երեխայի ցանկություններն ու արարքները, պաշտպանել իրենց տեսակետը, կառուցել ու իրականացնել համատեղ ծրագրեր: Այս ժամանակահատվածում խաղը մեծ ազդեցություն ունի երեխաների հաղորդակցության զարգացման վրա:

Չի կարելի գերազնահատել խաղի դաստիարակչական նշանակությունը և նրա համակողմանի ազդեցությունը երեխայի զարգացման վրա: Խաղը կարող է ծույլ մարդուն վերածել աշխատասեր մարդու, տգետ մարդուն՝ բանիմաց, իսկ ապաշնորհ մարդուն՝ հմուտ: Այն օգնում է համախմբել թիմին և ակտիվ գործունեության մեջ ներառել հետամնաց և ամաչկոտ երեխաներին: Խաղերը գիտակցված կարգապահություն են սերմանում, երեխաներին սովորեցնում են հետևել կանոններին, արդարությանը, իրենց գործողությունները վերահսկելու կարողությանը, ինչպես նաև ճիշտ և օբյեկտիվորեն գնահատել ուրիշների գործողությունները:

Այսպիսով, կարելի է եզրակացնել, որ դերախաղի միջոցով երեխան տիրապետում է հոգևոր արժեքներին և յուրացնում նախկին սոցիալական փորձը: Դրանում երեխան ստանում է կոլեկտիվ մտածողության հմտություններ:

1.2 Նախադպրոցական տարիքում դերային խաղերի կիառման առանձնահատկությունները

Խաղը առանձնահատուկ նշանակություն ունի երեխայի զարգացման գործում: Խաղի միջոցով է տեղի ունենում երեխայի ճանաչողական, անձնական և վարքային զարգացումը:

Ա.Ն. Լեոնտևը խաղը համարվում է գործունեություն, որը մեծ նշանակություն ունի երեխայի զարգացումն գործում և որի միջոցով է առաջանում մարդկանց միջև հարաբերությունների կողմնորոշումը, ինչպես նաև երեխայի համագործակցության հմտությունների զարգացումը⁶: Դ. Բ. Էլկոնինը շեշտեց, որ խաղը բարդ հոգեբանական երևույթ է, որը տալիս է ընդհանուր մտավոր զարգացման էֆեկտ⁷:

Հետազոտողների կողմից առանձնահատուկ հետաքրքրության առարկան եղել և մնում է դերախաղը: Այն առավել բնորոշ է նախադպրոցական տարիքի երեխաներին: Դերային խաղն ունի իր կառուցվածքը, որը ներառում է սյուժեն, բովանդակությունը և դերը:

Սյուժեն խաղի հիմնական բաղադրիչն է, առանց որի չի կարող լինել ինքնին սյուժետային-դերային խաղ: Խաղի սյուժեն այն գործունեությունն է, որը վերարտադրվում է երեխայի կողմից: Այն ներկայացնում է որոշակի գործողություններ, իրադարձություններ և փոխհարաբերություններ ուրիշների կյանքում և գործունեության մեջ, որոնք արտացոլվում են երեխայի գործունեության մեջ: Խաղի սյուժեները կարող են բազմազան լինել:

⁶ Леонтьев А. Н. Психологические основы дошкольной игры [Текст] / А.Н.Леонтьев // Психологическая наука и образование. - 1996. - №3. С. 25-27.

⁷ Эльконин Д. Б. Психология игры [Текст] / Д.Б.Эльконин // - 2-е изд. - М: Просвещение, 1999. -300с.

Խաղի բովանդակությունը գործունեության կենտրոնական կետն է, որն արտացոլում է մեծահասակների փոխհարաբերությունները իրենց առօրյա, աշխատանքային, սոցիալական և այլ գործունեության մեջ: Կախված նրանից, թե որքանով է երեխան պատկերացնում մեծահասակների գործունեությունը, խաղի բովանդակությունը փոխվում է: Չկա նաև խաղի բացարձակ ազատություն, քանի որ այն ունի որոշակի օրենքներ և կանոններ, որոնք նման են իրականում գոյություն ունեցողներին: Ինչպես նշել է Լ. Ս. Վիգոտսկին, ցանկացած դերային խաղ «խաղ է կանոններով, որոնք գոյություն ունեն այն դերի շրջանակներում, որը երեխան ստանձնում է»⁸:

Դերային խաղի հիմքը դերն է և դրա հետ կապված գործողությունները: Նման դերում, ըստ Դ.Բ. Էլկոնինի, «գործունեության աֆեկտիվ-մոտիվացիոն և գործառնական-տեխնիկական ասպեկտները ներկայացված են անխզելի միասնությամբ»:⁹ Միևնույն ժամանակ, երբ երեխան մեծանում է, դերը զարգանում է՝ դերային գործողություններից մինչև դերային կերպարներ: Բացի սյուժեից, բովանդակությունից և դերից, հոգեբանները նաև առանձնացնում են այնպիսի կառուցվածքային բաղադրիչներ, ինչպիսիք են խաղի գործողությունները, փոխարինող առարկաները, երևակայական իրավիճակը և խաղային գործընկերը:

Բազմաթիվ ուսումնասիրությունների համաձայն՝ դերախաղը երեխայի մոտ ինքնաբերաբար չի առաջանում, այլ փոխանցվում է այլ մարդկանց կողմից: Խաղում երեխան սովորում է իր վարքագիծը ստորադասել խաղի կանոններին, սովորում է մարդկանց հետ շփվելու կանոնները, զարգացնում մտավոր կարողություններն ու ճանաչողական հետաքրքրությունները:

Միջին նախադպրոցական տարիքի երեխաների հետ խաղեր կազմակերպելով՝ դաստիարակները լուծում են իրենց անկախության և ինքնակազմակերպման զարգացման խնդիրները, զարգացնում են խաղի թեմայի շուրջ համաձայնության գալու, դերեր նշանակելու, սյուժեի հիմնական զարգացումը նախանշելու և խաղը

⁸ Выготский Л.С. Игра и ее роль в психическом развитии ребенка., стр. 113.

⁹ Эльконин Д. Б. Основная единица развернутой формы игровой деятельности. Социальная природа ролевой игры [Текст] / Д.Б.Эльконин // Хрестоматия по возрастной и педагогической у психологии. - М., 1981.

պատրաստելու կարողությունը միջավայրում: Դաստիարակները հաճախ գովաբանում և խրախուսում են յուրաքանչյուր երեխայի, որպեսզի երեխաներից ոչ մեկը չկորցնի խաղի նկատմամբ հետաքրքրությունը, հնարավորություն ունենա ինքնազարգանալ խաղի մեջ և ցույց տալ իր յուրահատուկ ստեղծագործությունը:

Այսպիսով, դերային խաղը հիմք է հանդիսանում երեխայի և հասակակիցների միջև դրական հաղորդակցման հնտությունների զարգացման համար:

ԳԼՈՒԽ ԵՐԿՐՈՐԴ

ՀԵՏԱԶՈՏԱԿԱՆ ԱՇԽԱՏԱՆՔ ՊԱՐԱՊՄՈՒՆՔԻ ՏԵՍՔՈՎ

Պարապմունք «Երջանիկ դիպված»

Պլան

Խումբ՝ ավագ

Միջավայրը՝ խմբասենյակ

Նպատակները՝

1. Սովորեցնել երեխաներին՝ բավարարվածություն ստանալ իրենց գիտելիքների ցուցաբերման արդյունքից և միմյանց հետ շփումներից,
2. Զարգացնել երեխաների խոսքը,
3. Զարգացնել դերային խաղեր խաղալու հնտություններ:

Խնդիրները՝

1. Ճշգրտել երեխաների բարոյական այն պատկերացումներն ու հասկացությունները, որոնք բնութագրում են արտաքին վայելուչ տեսքի կուլտուրան և հասարակական վայրերում անհրաժեշտ վարքագիծը,
2. բացահայտել միմյանց և մեծահասակների հետ երեխաների շփման կուլտուրայի մակարդակը:

Վերջնարդյունք՝ կարողանան ազատ շփվել և հաղորդակցվել

Անհրաժեշտ պարագաներ՝ «գլուխոկտրուկների» տակառ առաջադրանքների համարանիշներով տակառիկներ, քաղցրավենիքով սկուտեղ:

Երաժշտությունը՝ «Երջանիկ դիպլաժ» հեռուստախաղի երաժշտությունը:

Մեթոդներ

Խմբավորում, խաղային, մտազրոհ, հարցեր, զրույց:

Կարողունակություն՝ լեզվական և հաղորդակցական, մշակութային:

Կապը նախադպրոցական կրթության պետական կրթական չափորոշի հետ.

ԽՀ- (ա), (ե), Ի-(ա), (գ), (ե), Շ- (թ)

Ընթացքը՝

-Բարի օր. թանկագին ընկերներ: Մենք ողջունում ենք Ձեզ «Երջանիկ դիպլաժ» շուրճրագրում: Ինչպես միշտ, մեր խաղին մասնակցում են երկու թիմեր: Իսկ թիմերին այսօր կգնահատի ոչ թե համակարգիչը, այլ՝ ժյուրին:

Ողջունենք նրանց: Դիմավորեք առաջին թիմին: Թիմի ղեկավարն է... Այսպիսով, առաջին խաղն է՝ «Մենք բարեկիրթ երեխաներ ենք»: Ձեզ կառաջադրվեն մի շարք հարցեր, և դուք կփորձեք պատասխանել դրանց:

- Ի՞նչ պետք է անել, երբ խմբի մեջ մտնում է անձանոթ մարդ:
- Կա՞ր արդյոք տարբերություն հասակակցին և մեծահասակին դիմելու ձևերի միջև:
- Ի՞նչ խոսքով են ավելի հաճախ արտայատում երախտագիտությունը:
- Ինչպե՞ս են թատրոնում երախտագիտություն հայտնում դերասաններին:
- Օրը քանի՞ անգամ պետք է մաքրել ատամները:
- Ի՞նչ է անհրաժեշտ անել ուտելուց առաջ:
- Կարելի՞ է արդյոք օգտվել ուրիշի սանրից:
- Ինչպե՞ս կարելի է մեկ բառով անվանել այն առարկան, որով մաքրում են ատամները, կոշիկները և հագուստը:
- Կարելի՞ է զրուցել վարորդի հետ մեքենան վարելու ժամանակ:
- Կարելի՞ է շարժման ընթացքում դուրս թռչել տրանսպորտից:
- Կարելի՞ է պաղպաղակ ուտել հասարակական տրանսպորտում:

- Ինչպե՞ս են կոչում անտոմս ուղևորին:
- Ինչպե՞ս անվանել այն մարդուն, որը միայն ճիշտ է խոսում:
- Ինչպե՞ս անվանել այն մարդուն, որը երբեք ոչ ոքի հետ չի շփվում:
- Ինչպե՞ս անվանել այն մարդուն, որը մշտապես կիսվում է ուրիշների հետ:

-Ավարտեք Լեոպոլդ կատվի արտահայտությունը «Երեխանե՛ր, եկեք...»:

Դիմավորում ենք երկրորդ թիմին: Թիմի ղեկավարն է...

Տրվում են նույն հարցերը:

-Թիմերը լավ արդյունքներ ցուցաբերեցին: Իսկ ժյուրին մեզ կներկայացնի առաջին խաղակեսի արդյունքները, այսինքն՝ պարզ կդառնա, թե քանի միավոր է հավաքել յուրաքանչյուր թիմը:

-Անցնում ենք երկրորդ խաղակեսին, որը կոչվում է «Գլուկոտրոլներ տակառիկից»: Յուրաքանչյուր թիմ «գլուկոտրոլի» թիվ է ընտրում տակառիկից: Ուշադիր լսում է առաջադրանքը, քննարկում, իսկ թիմի ղեկավարը տալիս է պատասխանը:

- Ո՞րն է ամենակարևորը յուրաքանչյուր խաղի մեջ: Որոշ երեխաներ կարծում են, որ ամենակարևորը ցանկացած ձևով հաղթանակի ձեռքբերումն է: Իսկ դո՞ւք ինչ եք կարծում:

-Դուք ինչպե՞ս կվարվեք, եթե ձեզ դուր եկած ինչ-որ ուտեստ ձեզանից հեռու գտնվի:

-Եթե որևէ մեկը փոշտա, պե՛տք է, արդյոք, ասել՝ «Առողջություն»:

-Ձեզ ինչ-որ բան են նվիրել, որից դուք արդեն ունեք կամ ձեզ այն պետք չէ: Ի՞նչ կասեք նվիրողին:

Ժյուրիի խոսքը.

-Սա դեռևս խաղի վերջը չէ, քանի որ առջևում երրորդ խաղակեսն է՝ «Մուգ ձիուկ» վերնագրով: Այն անցկացնելու է մեր հյուրը...

Հյուր.

-Բարև՝ ձեզ, թանկագի՛ն ընկերներ: Ուրախ եմ ձեզ կրկին տեսնելու, շնորհակալ եմ հրավերի համար: Ինձ խնդրել են պատրաստել հարցեր, որոնց շուրջ դուք պետք է մտորեք :Այսպիսով սկսում ենք.

-Ի՞նչն է հաղթում չարին:

-Որքա՞ն ժամանակ կարելի է հյուր մնալ:

-Պետք է, արդյոք, ներողություն խնդրել: Շարունակե՛ք իմ արտահայտությունները.

«Ներողություն՛ն եմ խնդրում,որովհետև...»: «Եթե ես ներողություն խնդրեմ, ապա...»:

Մենք շատ ենք խոսել բարու, քաղաքավարության, արդարության մասին, ինչպես նաև ծանոթացել ենք տարբեր ազգությունների այն ժեստերին, որոնք օգտագործվում են շփումների ժամանակ: Ի՞նչ է նշանակում այս ժեստը (կլորացնել մատները՝ միացնելով ցուցամատն ու բութը) Ռուսաստանում, ԱՄՆ-ում,Ճապոնիայում:

Ժյուրին գնահատում է խաղակեսը:

Անցնում ենք վերջին խաղակեսին՝ «Դու՛ ինձ, ես՛ քեզ»: Այստեղ թիմերը կներկայացնեն տնային առաջադրանքները՝ քաղցրացենիքի հյուրասիրության տեսքով (բլիթներ, կոնֆետներ, մրգեր): Փորձում ենք հյուրասիրել ներկա գտնվող հյուրերին:

-Ուշադրությո՛ւն, ժյուրին հաշվի է առնում հյուրասիրելու հմտությունը, ձեր քաղաքավարի բառերն ու արտահայտությունները,պահվածքը:

-Ծափահարությունե՛ր: Խնդրում եմ ժյուրիին ներկայացնել արդյունքները:

Հաշիվն ասում է այն մասին, որ թիմերի ուժերը հավասարազոր են. բոլորը ցուցադրեցին արտաքին տեսքի, վարքի, շփման կուլտուրա և, որ ամենակարևորն է, անկեղծ ուշադրություն՝ մեկմեկու և հանդիսատեսի նկատմամբ:

Պարապմունքի ժամանակ խնդրել էինք, որ տնօրենը և մեթոդիստը դիտարկեն պարապմունքը և վերջում գրավոր պատասխանեն մի քանի հարցերի: Հարցերի պատասխանների վերլուծությանը ամփոփ անդրառանալով, նշենք, որ ըստ *տնօրենի* մենք հասանք պարապմունքի սահմանած նպատակներին և աշխատանքները

ուղղված էին երեխաների ազատ շփվելու, ներկայանալու, ուշադրությունը կենտրոնացնելու և ինքնուրույն մտածելու կարողությունների զարգացմանը: Տնօրենը նշել էր նաև, որ երեխաները իրենց ազատ էին զգում, միևնույն ժամանակ պահում էին կարգ ու կանոնը, ուրախ էին և ոգևորված, անկաշկանդ դրսևորում էին իրենց՝ զարգացնելով խոսքային, վարվելակերպի, միմյանց զիջելու հմտությունները: Պարապմունքի նպատակն էր երեխաների մոտ դերային խաղի միջոցով զարգացնել վարքագծային կանոնները:

Ըստ տնօրենի, նախադպրոցական տարիքում երեխաների հետ աշխատելիս շատ կարևոր է դերային խաղերի կիրառումը երեխայի սոցիալականացման համար: Դերային խաղերն օգնում են ավելի հեշտ ընկալելու մեծերի աշխարհը, և անցումը լինում է առավել դյուրին: Կարևոր է նախադպրոցական տարիքից երեխաների մետ ձևավորել սոցիալապես ընդունելի վարքագծային կանոնները:

Տնօրենը նշեց, որ աշխատանքային ընթացքը հագեցած էր դիդակտիկ պարագներով, երեխաներին հաճելի երաժշտությունը ամբողջացնում էր երեխաների մոտ բարձր տրամադրությունը, նկատելի էր երեխաների ոգևորվածությունը և հետաքրքրությունը պարապմունքի ընթացքի նկատմամբ: Պարապմունքի նպատակն էր երեխաների մոտ դերային խաղի միջոցով զարգացնել վարքագծային կանոնները:

Պարապմունքի ընթացքում երեխաները անկաշկանդ դրսևորում էին իրենց՝ զարգացնելով խոսքային, վարվելակերպի, հերթում սպասելու, միմյանց զիջելու հմտությունները:

Նախադպրոցական տարիքում երեխաների հետ աշխատելիս շատ կարևոր է դերային խաղերի կիրառումը երեխայի սոցիալականացման համար: Դերային խաղերն օգնում են ավելի հեշտ ընկալելու մեծերի աշխարհը, և անցումը լինում է առավել դյուրին: Կարևոր է նախադպրոցական տարիքից երեխաների մետ ձևավորել սոցիալապես ընդունելի վարքագծային կանոնները:

Տնօրենը նշեց, որ աշխատանքային ընթացքը հագեցած էր դիդակտիկ պարագներով, երեխաներին հաճելի երաժշտությունը ամբողջացնում էր երեխաների մոտ բարձր տրամադրությունը, նկատելի էր երեխաների ոգևորվածությունը և

հետաքրքրությունը պարապմունքի ընթացքի նկատմամբ: Երեխաներն անկաշկանդ էին, անգամ չէին նկատում իրենց ուղված հայացքները:

Նմանատիպ վերլուծություն կատարենք նաև *մեթոդիստի* գրավոր դիտարկման շուրջ: Մեթոդիստը նշել էր, որ ` դաստիարակը հասավ պարապմունքի սահմանած նպատակներին և աշխատանքները ուղղված էին երեխաների ազատ շփվելու, ինքնուրույն մտածելու և հմտցիաները ազատ և անկաշկանդ արտահայտելու կարողությունների զարգացմանը: Մեթոդիստը նշել էր, որ երեխաները ուրախ էին, պատրաստակամ և իրենց ազատ էին զգում: Բավականին գրագետ ձևով էին արտահայտում իրենց մտքերը: Ըստ մեթոդիստի, նախադպրոցական կրթության մեջ թեմայի ընտրությունը կարևորվում է հատկապես նրանով, որ դերախաղի կիրառումը շատ կարևոր նշանակություն ունի, քանի որ կամուրջ է հանդիսանում մեծահասակների և երեխաների միջև սոցիալապես ընդունելի վարքային նորմերի յուրացմանը և ԵՍ -ի ձևավորման գոծում, ուստի անհրաժեշտ է երեխաների հետ պարբերաբար իրականացնել դերային խաղեր:

Մեթոդիստը նշեց, որ աշխատանքի ընթացքում երեխաները դրսևորում էին թեմային բնորոշ վարքային դրսևորումներ` նմանակելով իրենց ծանոթ վարքային դրսևորումներին: Երեխաներն անկաշկանդ էին, խոսում էին հարգալից և գեղեցիկ, զիջում միմյանց: Երեխաները մեծ ոգևորությամբ էին տալիս իրենց հուզող հարցերը:

Եզրակացություն

Այսպիսով, ելնելով մեր կատարած տեսական և հետազոտական աշխատանքերից, կարող ենք եզրակացնել, որ՝

- Դերային խաղերը անհաժեշտ են նախադպրոցական երեխային զարգացման, սոցիալականացման, արժեքային համակարգի ձևավորման գործում:
- Երեխայի սահուն սոցիալականացման, մեծահասակների վարքի ճիշտ ընկալման և կիրառման համար անհրաժեշտ է որպես աշխատանքային գործիք կիսոել սյուժետադերային խաղերը:
- Սյուժետադերային խաղերի օգնությամբ երեխաները սովորում են համընդհանուր սոցիալական վարքի նորմերը, ընդունելի էթիկայի կանոնները, ձևավորում իրենց ԵՍ-ը:

- Խաղի միջոցով երեխան մտնում է մեծերի աշխարհ, տիրապետում և յուրացնում նախկին սոցիալական փորձը: Մանկական խաղերն արտացոլում են ամենակարևոր իրադարձությունները և թույլ են տալիս հետևել, թե ինչ իդեալներ են ձևավորվում:
- Խաղերը հարգանք են սերմանում հասարակության համար օգտակար ցանկացած գործի նկատմամբ և հաստատում են դրան ինքնուրույն մասնակցելու ցանկությունը:
- Միջին նախադպրոցական տարիքի երեխաների հետ խաղեր կազմակերպելով՝ դաստիարակները լուծում են իրենց անկախության և ինքնակազմակերպման զարգացման խնդիրները, զարգացնում են խաղի թեմայի շուրջ համաձայնության գալու, դերեր նշանակելու, սյուժեի հիմնական զարգացումը նախանշելու և խաղը պատրաստելու կարողությունը միջավայրում:

ՕԳՏԱԳՈՐԾՎԱԾ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹՅԱՆ ՑԱՆԿ

Գրքեր, մենագրություններ

1. Ալեքսանդրյան Է.Ա., Նախադպրոցական մանկավարժություն, դասագիրք, Երևան, 2003:
2. Ամիրջանյան Յու., Սահակյան Ա. ,Մանկավարժություն, Երևան, 2005:
3. Ներսիսյան Լ., Մեթոդական համակարգը գեղարվեստական մանկավարժության մեջ: Գեղարվեստական միտք, Երևան, 2012
4. Վարդումյան Ս., և ուրիշներ, Ժամանակակից մանկավարժական մոտեցումներ: Քսաներորդ դարի մանկավարժական տեսություններ (ձեռնարկ մանկավարժների և ուսանողների համար), Երևան, 2005:
5. Վարդումյան Ս., Հարությունյան Լ., Զաղինյան Ն., Վարելլա Գ., Ժամանակակից մանկավարժական մոտեցումներ: Տեսություն, մեթոդներ, գնահատում, ձեռնարկ մանկավարժների և ուսանողների համար, Երևան, 2003:
6. Аленкина Ж.Р., Токарев А.А. Влияние сюжетно-ролевых игр на развитие игровой деятельности у детей дошкольного возраста // Молодой ученый. – 2012. – №5. – С. 520-523.
7. Буршит И.Е., Зайцева А.А. Влияние сюжетно-ролевой игры на развитие детей дошкольного возраста // Символ науки. – 2016.
8. Венгер Л. А. Сюжетно-ролевая игра и психическое развитие ребенка //Игра и ее роль в развитии ребенка дошкольного возраста. М, 1978. С. 32—36.
9. Выготский, Л.С. Игра и ее роль в психическом развитии ребенка // Вопросы психологии, 1996, №6.- С. 62-76.
10. Выготский Л. С. Развитие игры в детском возрасте//Вопросы психологии. 1966. № 6.
11. Газман О. С. Роль игры в формировании личности школьника//Советская педагогика. 1982. №9.
12. Ионин Л. Г. Социология культуры, М., 2004.
13. Жуковская Р. И. Игра и ее педагогическое значение. М., 1975.
14. Козлова С. А., Куликова Т. А. К 59 Дошкольная педагогика: Учеб. пособие для студ. сред. пед. учеб. заведений. – 3-е изд., исправ. и доп. – М., 2001.

15. Леонтьев А. Н. Психологические основы дошкольной игры [Текст] / А.Н.Леонтьев // Психологическая наука и образование. - 1996. - №3. С. 25-27.
16. Логинова В. И., Саморукова П. Г. Дошкольная педагогика. М.: Просвещение, 1991.
17. Магомедов Н. М. Методология и методика свободного воспитания. - Самара, 1995.
18. Народное искусство в воспитании детей / Под ред. Т. С. Комаровой. - М., 1997.
19. Эльконин Д. Б. Игра: ее место и роль в жизни и развитии детей // Дошкольное воспитание. 1976. №5. С.41-46.
20. Эльконин Д. Б. Основная единица развернутой формы игровой деятельности. Социальная природа ролевой игры / Д.Б.Эльконин // Хрестоматия по возрастной и педагогической у психологии. - М., 1981.